

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Gehörsbaserad Undervisning

John Holmström och Kristofer Söderström

”Inriktning/specialisering/LAU370”

Handledare: Maria Bania

Examinator: Eva Nässen

Rapportnummer: ht08-6110-12

Abstrakt

Syftet med denna uppsats var att undersöka förekomsten, uppfattningen och det eventuella behovet av mer gehörsbaserad undervisning. Undersökningen omfattade enbart det musikestetiska programmet. Vi genomförde undersökningen genom kvalitativa intervjuer med fyra lärare och fyra elever. Dessa var jämt fördelade på två skolor, en skola i Göteborgstrakten och en skola i Skåne. Resultatet visade att pedagogerna ansåg att de till stor del använde sig av gehörsbaserad undervisning medan eleverna tyckte tvärtom, att undervisningen var främst notbaserad. Vi lade också märke till en skillnad i definitionen av begreppet Gehörsbaserad undervisning mellan oss, pedagogerna och eleverna. Vi och eleverna definierade begreppet som, "att lära sig genom gehör". Pedagogerna gav samma beskrivning i utgångspunkt, men när de skulle berätta om hur de använder sig av metoden i sin egen undervisning gav de exempel som ofta innehöll både noter och visuell härmning. Konsekvensen av detta blev att fokus ofta hamnade på just noter och visuell härmning och inte gehör. Detta var något som pedagogerna verkade till stor del ovetande om. Ett didaktiskt problem som skulle kunna bli en följd av att pedagogerna inte definierar gehörsbaserad undervisning på samma sätt som vi och eleverna, är att det läggs ett omedvetet fokus på de andra delarna av musikundervisningen. Detta skulle i sin tur kunna leda till en underutveckling av musikelevs gehör. Vidare menade också pedagogerna att det var viktigt att se till vilken bakgrund eleverna har. En del av syftet med undersökningen var att ta reda på vilken metod de flesta känner sig mest bekväma med. Detta visade sig vara tätt sammanhängande med den lärandes musikaliska bakgrund. Hade eleven lärt sig via gehör tidigare kände denne sig mest bekväm med gehörsinläring och vice versa.

Nyckelord: *Gehörsbaserad undervisning, Estetiska programmet, Afroamerikansk tradition, Gehör, Musikalisk bakgrund, Ensemble*

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. Syfte.....	5
1.2. Metod.....	5
1.2.1. De intervjuade och tillvägagångssätt.....	6
1.2.2. Begränsningar.....	6
1.3. Vikten av Gehörsbaserad undervisning.....	7
1.4. Lärandeteorier.....	10
2. Resultat.....	11
2.1. Pedagogerna.....	11
2.2. Eleverna.....	19
2.3. Diskussion.....	24
3. Slutsats/Summering.....	29
4. Referenslista.....	31
5. Bilagor.....	32
5.1. Intervjufrågor till eleverna.....	32
5.2. Intervjufrågor till pedagogerna.....	33

1. Inledning

I våra egna möten med musikutbildning både som elever, lärarstudenter och lärare har vi upplevt en brist av inläring via gehör. Vi har upplevt ett fokus på inläring via noter och musik i noterad form som vida överstiger det fokus som legat på gehör. Som musiker/musiklärare som främst är verksamma i den afroamerikanska genren har vi sett detta som ett problem. Afroamerikansk musik är av tradition onoterad d.v.s. gehörsbaserad. Musiken har nästan uteslutande komponerats och sedan existerat i gehörsform. Efteråt har man noterat den för att ”bevara” den eller för att lätt kunna vidareföra den till andra musiker. Noterna är alltså en efterkonstruktion. Vanligt i vår utbildning var att man presenterade en låt på noter och lärde ut den via noter. Även musikteoretiska termer så som moll, dur, olika rytmer, skalor o.s.v. lärdes ut via noter. Fokus blev omedvetet på hur låten, skalan, ackordet *såg ut* istället för hur den/det lät. Eftersom musik är någonting som låter tycker vi att detta är ett felfokus. Detta gäller kanske speciellt den afroamerikanska musiken. Eftersom musiken är gehörsbaserad som vi nämnde tidigare, så anser vi att den blir tagen ur sin kontext ifall man lär sig den enbart via noter. Det finns naturligtvis musik som är nästintill omöjlig att lära sig uteslutande på gehör. Storbandsjazz samt stora delar av den klassiska musiken innehåller så mycket information att det vore väldigt vanskligt och onödigt tidskrävande att lära sig den via gehört. Vi menar heller inte att man ska slopa noter som inlärningsmetod men att gehörsbaserad undervisning ska få ta större plats i fler musik ämnen.

Vi har reflekterat och spekulerat i varför det är så att vi upplevt denna ”brist” på gehörsbaserad undervisning i vår utbildning. Detta kan delvis bero på att det är väldigt bekvämt att använda sig av noter som lärare. Man behöver egentligen inte ha någon ”klingande kunskap” om musiken eller fenomenet för att förklara för eleverna vad som står på pappret. Man lär sig efter ett tag som musiker/musiklärare att läsa noter handlar mest om att tyda en matematisk kod eller ett annat språk. Musikalitet kommer först in när man har överfört noterna till toner och spelar dem. Därför menar vi att man gör eleverna en björntjänst om man lär dem uteslutande via noter. Exempelvis så lär man sig hur en skala *låter* innan man lär sig hur den är uppbyggd teoretiskt eller lär sig en låt genom att höra sig till hur den går istället för att läsa det till sig. Detta menar vi kan vara en stor fördel, speciellt som musiker i den afroamerikanska genren. Vi har av dessa skäl valt att göra en undersökning om just gehörsbaserad undervisning. Vi vill undersöka förekomsten, uppfattningen av och ifall det finns ett större behov för gehörsbaserad undervisning på gymnasieskolans estetiska program.

Utbildningen i ämnet musik syftar till att ge breda kunskaper inom musikområdet. Ämnet syftar även till att utveckla skapande och upplevelseförmåga inom musiken. Dessutom syftar ämnet till att utveckla kunskaper om kommunikativa uttrycksformer inom musiken. (kursplanen för musik www.skolverket.se)

Vad avses med ”breda kunskaper inom musikområdet”? ” att utveckla skapande och upplevelseförmåga”? Vi tycker att det låter som att det är hörandet som ska utvecklas, åtminstone till en stor del. Vidare står det i mål för gehörs och musicklära (gemu) A och B

Gehörs- och musicklära A och B bygger på varandra och avser att utveckla musikutövandet och det inre hörandet för att därmed lättare kunna förstå musikaliska skeenden. Kurs A är en gemensam kurs inom inriktningen musik medan kurs B är valbar.(kursplanen för musik www.skolverket.se)

Detta tycker vi också låter som att det är den hörande förståelsen som till stor del ligger i fokus.

1.1 Syfte

Syftet med vår undersökning är att undersöka förekomsten, uppfattningen och det eventuella behovet av mer gehörsbaserad undervisning. Genom detta hoppas vi att till viss del ta reda på om gehörsinläring främjar elevernas musikalitet mer än notinläring och vilken metod som anses gagna lärandet mest. Vi vill också ta reda på vilken metod de flesta känner sig mest bekväma med.

1.2 Metod

Den kvalitativa forskningsintervjun har unika möjligheter att träda in i och beskriva den levda vardagsvärlden. Strävan att erhålla förutsättningslösa beskrivningar innebär en rehabilitering av *Lebenswelt* – livsvärlden - i förhållande till vetenskapens värld. Livsvärlden är världen sådan den träffas på i vardagslivet och erbjuds som en direkt och omedelbar upplevelse oberoende av och före några förklaringar. (Kvale, 1997, s. 55)

Vi har valt att genomföra kvalitativa intervjuer som metod för detta arbete. Vi tror att detta är det bästa sättet om man vill få reda på vad och hur våra intervjuobjekt uppfattar sin verksamhet och *livsvärld* efter den syftesformulering som vi har gjort. Vi har utgått från ett antal metodologiska frågor som är tagna ur boken *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Kvale, 1997). Exempel på sådana frågor kan vara: Hur många intervjuer behöver jag? Hur kan jag undvika att ställa ledande frågor?

Syftet med den kvalitativa forskningsintervjun som här kommer att diskuteras är att förstå ämnen från livsvärlden ur den intervjuades eget perspektiv. Även om forskningsintervjun till sin struktur liknar ett vardagligt samtal, utnyttjar den som professionell intervjuare ett angreppssätt och en frågeteknik av arteget slag. Tekniskt sett är kvalitativa forskningsintervjun halvstrukturerad, det vill säga varken ett öppet samtal eller ett strängt strukturerat frågeformulär. Den genomförs enligt en intervjuguide som koncentrerar sig till vissa ämnen och kan omfatta förslag till frågor. (Kvale, 1997)

På detta sätt som Kvale här nämner har vi utgått ifrån när vi gjort våra frågor. Vi har utgått från ett frågeformulär som har varit grunden för våra intervjuer men också varit lyhörda och använt oss av följdfrågor om det har varit nödvändigt. Vi har heller inte avbrutit eller försökt att styra någon av våra intervjuade om de ”spunnit iväg” på något av våra ämnen eller frågor.

1.2.1 De intervjuade och tillvägagångssätt

Efter noga planering bestämde vi att vi ska intervjua fyra lärare och fyra elever. Vi intervjuade en respondent åt gången. Två av lärarna arbetar på ett kommunalt gymnasium medan de resterande två arbetar på ett friskolegymnasium. Den kommunala skolan är belägen i Göteborg medan friskolan ligger i Helsingborg. Samma uppdelning gäller för de fyra elever som vi intervjuade. Alla elever var över arton år och går sista året på gymnasiet. Orsaken till detta är att inte behöva informera elevernas föräldrar vilket vi ansåg skulle kräva mer tid samt att sista års eleverna kunde ge mer uttömmande svar.

Anledningen till att vi valde två olika sorters skolor, var för att göra undersökningen mer omfattande och att få större spridning på svaren. Vi har praktiserat på dessa skolor och anser därmed att det är en fördel då det kan kännas bekvämare att bli intervjuad av någon man känner och att man på så vis kan få ärligare svar från de intervjuade. En annan anledning till att vi valde två olika skolor är att man på vissa skolor till viss del kan vara bunden till en tradition som kan påverka hur man undervisar på en skola. Vi tror också att om man väljer två skolor blir risken mindre att få liknande svar.

Vi kontaktade våra intervjupersoner via telefon och förklarade syfte och innehållet av det frågeformulär som vi använde oss av. Vi gjorde detta i god tid så att lärarna och elever hade tid på sig att fundera över ämnet. I samtalet frågade vi också om det gick bra att vi spelade in intervjuerna för att lättare kunna vara lyhörda under intervjuerna samt att lättare kunna analysera materialet i efterhand. Samtliga lärare och elever gav deras samtycke. Inspelningarna gjordes i fyra av fallen på en laptop medan de andra fyra spelades in på en bandspelare. Vid intervjutillfällena förklarade vi än en gång vårt syfte och att vi kommer spela in våra intervjuer och frågade om det var i sin ordning.

1.2.2 Begränsningar

Vi valde att koncentrera oss på den afroamerikanska genren och uteslöt helt den klassiska musiken då vi ansåg att den inte ligger i vårt intresse. Vi har båda studerat afroamerikanska musik och de sätt den lärs ut på och däri ligger vårt intresse. Det är också vår åsikt att de allra flesta undersökningar har gjorts inom den västerländska klassiska traditionen. Det är vår uppfattning att det behövs mer undersökningar inom afroamerikansk musik. På grund av detta handlade inga frågor i formuläret om klassisk musik och hur den lärs ut. Vi har också begränsat oss till att utföra intervjuerna på gymnasium. Orsaken till detta är att vi båda har praktiserat på gymnasium och att vi helst vill jobba på det musikestetiska programmet. Antalet intervjupersoner begränsades efter hur mycket tid vi ansåg att vi hade till vårt förfogande.

1.3 Vikten av gehörsbaserad undervisning

Avsikten med det här kapitlet är att belysa vikten av gehörsbaserad undervisning med stöd av tidigare forskning i ämnet och närliggande.

I sin bok "Musiken i Människan" (Sundin 1988) har Bertil Sundin staplat upp sex stycken "grundantaganden" som han anser finns i den danske jazzpedagogen Bernhard Christensens speciella pedagogik. På punkt fem skriver han såhär:

Notskriften har åstadkommit en bindning mellan ljud och skrift som begränsar våra möjligheter att tolka viss musik. Även jazzmelodier blir fastlagda melodier istället för riktningssangivelser, en skapande process. (Sundin, 1988. s 73)

Sundin berättar vidare i det här avsnittet om Christensens åsikter om att den västerländska konstmusiken och notskriften har skapat en oförmåga att spela rytmiskt i afroamerikansk musik.

Det finns två huvudinnebörder av begreppet rytm, dels den vanliga (typ Stravinskys "Våroffer" är rytmisk musik) och dels en annan rymt som är utpräglad motorisk, både i det klangliga och rörelsemässiga uttrycket och finns i jazz och annan icke europeisk musik. Denna rytm uppstår genom ett samspel mellan framför allt de stora kroppsmuskulerna (lår och buk). Den behöver inte bara ha en fast puls utan bestäms av andningen. Den kan däremot inte vara bestämd av notbilden, då är vi inne på den första betydelsen. Det här rytmiskt- motoriska elementet är så gott som försvunnet från västvärldens livsform, menar BC. Ytligt sett kanske dagens rock-musik tyder på motsatsen, men vanligen döljer den ett rytmiskt armod hos musikerna, de forcerar i stället för att följa med. (Sundin, 1988. s72)

Christensen menar alltså att det finns stora svårigheter för musiker med rötterna i den västerländska konstmusiken att tillägna sig och tolka afroamerikansk musik. Noter anses vara en begränsning snarare än någonting som underlättar för att spela jazz i det här fallet. Han anser också att det finns en svårighet med att tillägna sig den typen av musik genom noter. Detta skulle kunna bero på att afroamerikansk musik av traditionen är gehörsbaserad. När vi i västvärlden försöker tillägna oss sådan musik så gör vi det på det sättet som vi normalt tillägnar oss musik, genom noter. Men genom att tillägna oss den genom noter så frångår vi det essentiella med just den typen av musik. Man kan se det som att man tar musiken ur sin kontext. Detta menar vi blir också en problematik i undervisning i musikämnet. Vad är det man vill uppnå med att lära en elev t.ex. en jazzstandard? Vill man att den skall spela "rätt" alltså exakt vad som står på pappret? Vill man samtidigt att eleven skall skaffa sig en större förståelse för musiken? Ifall man eftersträvar det senare går det inte att använda sig av noter om man skall följa Christensens pedagogik.

Sundin skriver senare i sin bok följande:

"Men innebörden av att vara musikaliskt litterat är inte att på ett ytligt sätt reagera på nottext utan att förstå den djupa innebörden i musikaliska påståenden, den musikaliska symboliken hos tonsättare och improvisatörer. Och det uppnås lättast genom att själv laborera med ljud av olika slag, att improvisera, komponera. Att tänka i ljud. (Sundin, 1988 s110-111).

Detta är väldigt intressant, just meningen ”Att tänka i ljud” uttrycker mycket av det vi vill ha sagt. Om man skaffar sig en ”visuell förståelse” för musik på det sättet att man kan läsa rätt av ett notblad och trycka på rätt ställen på sitt instrument så tänker man kanske mer i siffror och system än i ljud.

I C-uppsatsen ”Gitarrundervisningens Dilemman” Frågar Fredrik Lydén och Tobias Grim en gitarrlärare om han tycker det finns några motsättningar mellan den äldre notbundna undervisningsformen och den nyare mer gehörsbaserade varianten:

Egentligen inte. Det är bara det att den som har lärt sig den här teoretiska vägen har väldigt svårt att lyssna, det kan man säga. De läser av någonting och så hör de inte vad de spelar. Det är ganska vanligt och det kan vara på en ganska hög nivå att man inte har en aning om vad man håller på med egentligen. Man spelar lite siffror och bokstäver. Så att elgitarren har helt klart inverkan i och med att man börjat lyssna. (Gitarrlärare ett) (Lydén, Grim 2006 s21)

Här ser vi också vikten av att undervisa mer utifrån ett gehörsperspektiv. Musiken är klingande och någonting som låter och för att ha en djupare förståelse för den bör man kunna höra vad man spelar. Vi ser också skillnaden på att tänka i siffror och ljud som vi nämnde tidigare.

Lucy Green beskriver en musiker som visar på fördelar som han anser finns med att lära sig genom gehör i sin bok ”How popular Musicians learn” (Green 2001)

Some of the musicians I interviewed thought their creativity and their technical understanding had also been improved through listening-and-copying practices. Bernie had just been describing how he had learnt from slowed down records, cited earlier:

Bernie: “And there were several benefits to that. One, great ear training, great training in listening; two, some of these things were really quite technically advanced, these people were world class players, so it improved my technique no end; and thirdly, it gave me an understanding, you know, it gave me an insight into the way other musicians were thinking, the way they were conceiving, the way they’d approach a problem” (Green, 2007 s 73)

Det är intressant hur ”Bernie” som Green citerar pratar om ”an understanding” som han tydligt har skaffat sig genom att planka musik. Han talar om hur han har fått insikt i hur musiker tänker och hur de närmar sig problem.

Som vi nämnde tidigare är improvisationsmusik av traditionen gehörsrelaterad medan den västerländska konstmusiken har gått åt att bli mer och mer låst vid noter och fokuseras mycket på att spela ”rätt” d.v.s. som det står i noterna. Det märkliga med det är att improvisation var något som var vanligt förekommande i västerländsk konstmusik förr i tiden. Carl Dovrindrer citerar Klingfors i sin examensuppsats: Den självklara musikläran, en studie om lärares och elevers attityder till musikteoriundervisning:

Tillspetsat kan sägas att en solist, som spelar 1600-talsmusik som den står i noterna, är ’otrogen tiden’ oavsett vilket instrument som används. WA Mozart (1756-91) använde ord som notapor om musiker som inte improviserade. Vivaldi (1678-1741) kallade dem bl.a. ’coglioni’ (testiklar).” (Dovrindrer 2007 s. 16)

Vidare skriver Dovrindrer:

Det fanns alltså en allmän uppfattning att en verklig musiker oavsett genre skulle kunna skapa musik i stunden. Vidare framgår det av Klingfors att dåtidens ignorans gentemot notcenterade musiker levde kvar långt in på 1800-talet.(Dovrindrer, 2007 s 16)

Det verkar som att noterna har kommit att överskugga improvisationsmomentet i den västerländska konstmusiken. Dovrindrer ger också exempel från sin egen utbildning:

Idag tycks det långt ifrån vara självklart att man som klassiskt skolad musiker tillåts göra egna tolkningar av musikstycken. Det var något som jag själv fick erfara redan under min tid på musikskolan där varken mina pianolärare eller violinlärare tycktes vara bekväma med att låta mig skapa på egen hand för att utnyttja min kreativa potential.(Dovrindrer 2007 s 16)

Greens bok "How popular musicians learn" (Green 2007) handlar om som titeln antyder hur musiker som sysslar med populär musik lär sig. Boken tar upp problematiken som kan uppstå när någon som sysslat med musik ensam och är självlärd skall inlemmas i traditionell musikundervisning. Ett problem som verkar vanligt efter våra egna erfarenheter och som även Dovrindrer tar upp i föregående citat och Green i sin bok är problemet med att ta vara på elevens egna kreativitet och upptäckarglädje. Det finns stor risk att ta kål på det lustfyllda genom att pracka på eleverna sådant de inte vill, t.ex. att lägga för stort fokus på noter istället för musicerande.

Jon-Roar Björkvold refererar till Paulo Freire i sin bok *Det Musiske Menneske* i kapitlet som han titulerar "En hyllning till analfabetera":

Skolens kraftige prioritering av den skriftlige kulturen representerer fra en musisk side sett et drastisk og slett ikke entydig vellykket inngrep mot en annen og i utgangspunktet muntlig kulturform.(Björkvold 1989 s150)

En yttring av vår kultur, i form av skolan i det här fallet, är denna kraftiga prioritering av "skriftlighet". Det Björkvold skriver stämmer bra överens med Bernhard Christensens (som vi refererade till tidigare) pedagogiska åsikter: Den stora fokus som läggs på skrift i form av noter i samband med musik är något som inte är helt lyckat. Det hämmar vår förmåga att tolka fritt i musikaliska sammanhang och betydelsen av kreativitet och upptäckarglädje förringas . Vi är böjda att hålla med.

1.4 Lärandeteorier

Våra teser och den undersökningen vi har gjort utgår mest ifrån den sociokulturella lärandeteorin.

I den sociokulturella inriktningen anses den ryska forskaren Lev Vygotskij vara den centrala gestalten. Vygotskij menade att barnens utveckling hörde samman med den miljö de växte upp i, han menade att det inte går att skilja barnens utveckling och dess lärande åt. (Claesson 2002). En annan sak Vygotskij betonade var att människor integreras i det sammanhang eller den kontext hon växer upp i. Vygotskij betonar också språkets betydelse för lärandet. T.ex. har människor som lever i en arktisk miljö andra kunskaper och språk än den som lever i ett tropiskt klimat (Claesson 2002).

När en sibirisk bonde för första gånge sätter sig på tåget för att resa till Moskva känner han sig troligtvis bortkommen. Han vet inte hur han ska bete sig i storstaden och han kanske inte kan ge namn åt allt det han ser omkring sig. Den sibiriska miljön och de människor som lever där har skapat bondens kunskaper om hur han ska bete sig och de ligger till grund för hans tänkande. (Claesson, 2002 s 29.)

Vygotskij talade också om att det är genom att delta i ett sammanhang, vara i en kontext, som lärandet äger rum.

Ett begrepp som ofta dyker upp i sociokulturella sammanhang är ”zone of proximal development” den proximala utvecklingszonen. Claesson förklarar begreppet såhär: ”Varje människa som befinner sig i en lärandesituation har en zon inom vilken utveckling skulle kunna vara möjlig” (Claesson, 2002 s 30). Ifall en lärare ger en nybörjar elev ett extremt svårt stycke veckan efter denne har lärt sig Lilla Snigel på piano, har läraren överskridit gränsen för den proximala utvecklingszonen. Ifall läraren däremot kanske presenterar Blinka Lilla Stjärna som nästa läxa håller han/hon sig inom zonen.

2. Resultat

Nedan följer redovisningen av svaren vi fick från våra intervjuer med lärare och elever. Vi har valt att dela upp detta avsnitt i tre delar, först lärarnas svar sen eleverna och till sist en sammanställning av de båda. Som nämnts tidigare har vi utfört kvalitativa intervjustudier vid det estetiska programmet på två olika skolor, en kommunal och en friskola. Lärare och elever på den kommunala skolan kommer att benämnas som P1, P2(pedagog 1 och 2) och E1, E2(elev 1 och 2). Pedagoger och elever från friskolan kommer att benämnas som P3, P4 och E3, E4

2.1 Pedagogerna

Vi börjar med en kort beskrivning av de olika pedagogernas musikaliska bakgrund och om deras pedagogiska verksamhet.

P1 är en man i 40års åldern. Han började ta lektioner i trummor på kulturskolan när han var tio år och fortsatte in på musikgymnasium. Han nämner att han haft en frikyrklig uppväxt och musicerat mycket i kyrkan. Efter gymnasiet började han studera till musiklektare på högskolan, han hade ett år uppehåll och studerade då jazz i Texas. Han beskriver sig själv som jazztrummis främst men även som pianist. Efter avslutad utbildning fick han jobb på ett musikgymnasium där han fortfarande arbetar. Han undervisar i Trummor, Piano, Ensemble, Gehör och musiklektare, Arrangering och komposition, Sceniskt musikprojekt och Musikdata. Han beskriver också sig själv som aktiv musiker.

P2 är en kvinna i 30års åldern. Hon har hållit på med musik hela sitt liv och studerat på folkhögskola och musikhögskolan. På musikhögskolan hade hon rytmik som huvudämne men läste även mycket sång för att kunna arbeta som sångpedagog på gymnasiet. Efter musikhögskolan jobbade hon ett år som rytmiklektare innan hon började arbeta på gymnasiet där hon fortfarande är verksam. Hon undervisar i Sång, Kör, Ensemble, Gehör och musiklektare, Arrangering och komposition och Sceniskt musikprojekt. Hon anser sig själv vara mest hemma i den afroamerikanska traditionen och folkmusik.

P3 är en man i 30års åldern. Han började musicera först när han studerade på det musikestetiska programmet. Han saknar pedagogisk utbildning och började med att vikariera på olika skolor och fick efter ett tag tillräckligt stor arbetserfarenhet för att kunna bli anställd på gymnasiet. Han beskriver sig själv som pop och rock gittarist. Han undervisar i Ensemble, Gehör och musiklektare, Musik och Kommunikation och Sceniskt musikprojekt.

P4 är en man i 30års åldern. Han säger att han alltid varit intresserad av musik men valde att inte gå på musikgymnasium. Efter gymnasiet började han på musikhögskolan där han läste till tvåämneslärare, musik och historia. Han varit aktiv musiker sen år 2000 och jobbar väldigt mycket som gittarist, pianist och sångare. Han undervisar i Ensemble, Inspelningsteknik, Gehör och musiklektare, Piano och Sceniskt musikprojekt. Han känner sig mest hemma i pop och rock genren.

Vad är gehörsbaserad undervisning enligt dig?

Det första samtliga pedagogerna sade var att det handlar om härmning/imitation. Vidare drar alla paralleller till Gehör och musiklära undervisningen och diktaten som sker i denna, både rytmiskt och melodiskt. Samtliga beskrev också gehörsbaserad undervisning i ensemble. Enligt dem kunde man t.ex. lära ut en kompfigur på gehör samtidigt som man visade den på instrument medan eleven såg på, lyssnade och härmade. Flera nämnde också noter som minnesanteckningar. Inläring, menade de, skedde mest via gehör och sedan använde man sig av visuella medel så som notpapper och formskisser.

Vår definition av gehörsbaserad undervisning är som nämnts tidigare ”undervisning som bedrivs enbart genom gehör” och skiljer sig något från pedagogernas, speciellt i ensembleundervisningen. De så kallade ”minnesanteckningarna” som förekom var ofta ackordscheman, formskisser och rentav kompletta noter. Dessa fick eleven/eleverna redan i inlärningsfasen. Det som är ofrånkomligt när man går tillväga på det här sättet är att en del av inlärningsprocessen blir visuell och inte gehörsbaserad. Samma sak gäller när pedagogerna visar figurer på instrument samtidigt som man lär ut de på gehör. De verkar anse att detta är ensembleundervisning ur ett gehörsperspektiv och verkar inte se det som delvis visuell inläring. P1 nämnde att han har ambitionen att bedriva gehörsundervisning i ensembleform. ”Man skulle kunna göra det mer som att man sitter och har det mer som en ensembleform, det har jag tänkt, ja man sitter och så har man instrument och så lär man ut musik på gehör” Detta rör sig dock mer om gehörsundervisning ur ett ensembleperspektiv snarare än ensembleundervisning ur ett gehörsperspektiv.

Fokuserar du din undervisning på inläring genom gehör, noter eller är den jämt fördelad? Motivera varför

Här svarade de flesta att de tyckte att deras undervisning var jämnt fördelad. P2 sa att hennes undervisning var jämnt fördelad men ofta kombinerad. ”Det är väldigt sällan elever kan få en not och lära sig den utantill utan att jag förebildar någonting, bara vissa i trean. De får ofta lära sig hörselmässigt först.”

Hon poängterar att det är viktigt, t.o.m. nödvändigt, att lyssna för att skapa sig en stil och genrekänsla för musiken. Hon menar att en not kan tolkas på många olika sätt, utifrån olika tempon och stilar. ”Det kan vara svårt att förstå en not om man bara ser den rätt upp och ner, eftersom eleverna ofta inte är tillräckligt drivna i det stadiet de är här”

När vi frågade om det handlar mycket om elevernas förutsättningar och förkunskaper i val av metod, svarade hon: ”Ja, jag måste jobba med det eleverna känner sig bekväma med, jag är där för att godkänna dem. Om de inte kan jobba så blir det helt omöjligt”

Här ser man dels en anpassning efter elevernas förutsättningar som kan ses som positiv, men också att de går miste om viktiga element i undervisningen. Genom att anpassa sin undervisning helt efter ”bekvämlighet” finns det stor risk att man enbart fokuserar på målet och inte processen. Ifall målet är att eleven skall lära sig en melodi och man enbart ser till målet så vill man såklart att inlärningsprocessen skall gå så fort som möjligt för att man skall kunna börja ”musicera”. Men själva poängen med ”gehörsbaserad undervisning”, menar vi, är processen. Man ser inte till vad som går snabbast eller är utåt sett mest effektivt, utan vad som ökar elevernas kunskap mest.

P4 säger också att man får se till elevernas förutsättningar och förkunskaper i sitt val av metod. ”Är det någon elev som har bra gehör ger jag kanske mer notläsningsuppgifter till den och tvärtom”

Här kan man se en skillnad i hanteringen av elevernas förkunskaper mellan P2 och P4. P2 väljer metod utifrån vad eleven kan, medan P4 väljer efter vad de inte kan. Senare i intervjun som svar på frågan *vad finns det för möjlighet att kombinera de olika metoderna?* Svarar P2 ”Jag jobbar rätt mycket med mina elever att de får sjunga de två första raderna t.ex. utan att de har hört dem. Att man faktiskt prövar med avista läsningen där, och jobbar på notläsningen.” Här belyser hon ett fokus i sin utläring på det eleven *inte kan*, så det ska poängteras att hon delvis fokuserar på det. Men det är ändå tydligt ett huvudfokus i valet av metod på vad eleverna *kan*. Som vi nämnde tidigare finns det risk att lärandet i processen bli lidande ifall man tänker på det sättet.

Man kan prata om kortsiktiga och långsiktiga mål. Det kortsiktiga målet i det här fallet är att eleven skall lära sig en låt. Det långsiktiga målet är att eleven skall utveckla sin musikalitet, eller musikaliska kunskap. I P2s exempel skulle man kunna se fokus på det kortsiktiga målet, men även det långsiktiga målet. Ifall det långsiktiga målet är att utveckla den musikaliska kunskapen, så gör man det även genom att fokusera på det eleven är bäst på att genom att utveckla det ytterligare. Förutsättningen för att det ska ske en utveckling är att man ser till processen på det sättet att man ökar svårighetsgraden på stoffet successivt. I P4as val av metod är förutsättningarna större för att man skall kunna se till det långsiktiga målet. Genom att hela tiden få eleverna till att lära sig låtar med den metod de behärskar sämst ser man till att en utveckling alltid sker. Bristen med P4as metod skulle kunna vara en eventuell stagnation av utvecklingen av elevernas musikaliska självförtroende. Troligt är att eleverna responderar olika på metoden. Vissa kanske får en större säkerhet genom att ständigt bli utsatt för de inte kan och bli bättre på det. Andra kanske får sämre självförtroende av att prövas i det man inte kan.

Man kan jämföra de två olika pedagogernas undervisningssätt utifrån styrdokumentet. I Betygskriterierna för kursen instrument/sång A står det:

Eleven studerar in enkla musikstycken och musicerar efter noter och på gehör. Eleven beskriver grundprinciperna för gehörsspel eller sång och improvisation. Eleven beskriver och ger exempel på instrumentets konstruktion eller röstens fysiologi.(Kursmål för gymnasieskolan. www.skolverket.se)

P2 sa som vi nämnde tidigare ”jag är där för att godkänna dem” och baserade sitt val av metod på elevernas förkunskaper för att de skulle uppnå betygskriterierna. Som vi ser ovan är första kriteriet att eleven skall kunna musicera både efter noter och på gehör. När man som P2 väljer att lägga huvudfokus på elevens förkunskap, finns risken att de inte uppfyller betygskriterierna. Så att P2 utgår från elevernas förkunskaper i sitt val av metod för att kunna godkänna dem skulle i själva verket kunna leda till att de inte uppnår kursmålen.

Vad anser du är nackdelar och fördelar med respektive metod?

På den här frågan hade samtliga pedagoger liknande svar. De verkade eniga om att nackdelen med noter är att man musikaliskt och bunden till det som står på pappret. Eleverna blir notbundna på det sättet att de inte kan spela sådant som inte står i noter. Improvisation och dylikt bli en omöjlighet, förknippat med mycket stress och ångest. P2 menade att en annan nackdel med noter kan vara att man ”missar” vissa komponenter i musiken.

Det finns väldigt mycket stilbildande medel, speciellt när det gäller rösten, man sjunger på olika sätt för att det ska låta souligt eller Irländskt etc. Alla genrer har ju sin lilla ”stil” och det är svårt att läsa sig till, det måste man lyssna på för att förstå

Detta gäller ju för instrumentinläring också, menar P2.

Pedagogerna verkade också vara överens om att nackdelen med gehörsinläring liknar nackdelen med notinläring. Om man bara spelar på gehör kan noter bli en stressfaktor.

P1 sa angående fördelen med noter

Det finns en ocean av färdig musik, bra musik som man kan bada i. Som man kan få idéer och lära sig musik genom att titta på vad någon annan har gjort och man får det gratis på något sätt, kvalitativ musik utan att behöva hitta den själv. Man kommer snabbt in i kvalité.

P3 hade liknande åsikter. Han menade att om man är bra på noter så kan man tillägna sig färdig musik lättare och snabbare.

P2 belyser fördelen med noter på det sättet att det går att presentera en tonföljd utan att ge den en musikalisk laddning. När en melodi presenteras på ett instrument eller med sång är det svårt för den som spelar/sjunger att spela upp melodin utan att omedvetet ge en stil eller genrekänsla. Detta gäller i specifika undervisningssituationer. T.ex. om läraren skriver en tonföljd på tavlan utan rytmik eller genreangivning och presenterar den för eleverna som får i uppgift att göra en låt av tonföljden. Ifall läraren istället hade presenterat tonföljden på sitt instrument hade det varit svårare att ge samma genrelösa intryck till eleverna, menar P2.

Hur tror du att respektive inlärningsmetod gagnar elevernas framtida musicerande?

På den här frågan gav samtliga pedagoger liknande svar. De var överens om att det beror på vilket sammanhang eleven skall musicera i framtiden. P1 sade:

”Allt beror på vilka sammanhang man ska musicera i. Är man en musiker som ska vara ackompanjator i klassiska och musikal sammanhang och måste kunna noter, då är det klart att man har nytta av att plöja hur mycket noter som helst. Sen blir man ju alltid en mer flexibel musiker om man kan spela på gehör också, ändra tonart och fixar det utan att bli osäker. Men skall man spela i gehörsbaserade sammanhang, afro-sammanhang då är de verkligen positivt att lära sig musik gehörsvägen, för det är så mycket så man förhåller sig till musiken. Så att det beror nog på.”

Här ser man att P1 lyfter fram sammanhanget men också poängterar att han tycker att även notbaserade musiker har nytta av ett bra gehör. Meningen ”Sen blir man ju alltid en mer flexibel musiker om man kan spela på gehör också, ändra tonart och fixar det utan att bli osäker” kan betyda två olika saker. Antingen menar han att musiker med bra gehör generellt är mindre osäkra eller så menar han att osäkerheten gäller just ”transponering”.

P3 säger:

”Spelar man efter gehör tror jag att det gagnar det den egna rösten, att man faktiskt kan spela det man hör. Sen tror jag också det är viktigt med noter för att kunna spela och ta jobb där det krävs att man kan läsa noter. Men i vilket fall beror det på vad eleven själv har för ambitioner.

Här ser man också en betoning på att det framtida musicerandet avgör vilken metod som gagnar den lärande mest. Man ser också att han skiljer på utvecklingen av det musikaliska uttrycket i form "den egna rösten" och det som är pratiskt nödvändigt för att kunna arbeta i vissa musikaliska sammanhang. Man kan tolka det som att han menar att noter är ett hjälpmedel för att kunna utföra ett specifikt jobb, men att gehör är någonting som är väsentligt för det egna uttrycket.

P3 visar på sitt sätt att kombinera metoder på Gehör och musiklära lektionerna. Han säger att brukar låta eleverna spela det de har gått igenom på tavlan, t.ex. ackordgrupper. Han förlägger all sådan undervisning till ackordinstrument såsom gitarr eller klaviatur.

P2 tar upp en annan aspekt av fördelarna med notinläring inför en framtida profession

Jag tror att de kan ha användning av noter om de jobbar professionellt. Framförallt om det ska gå vidare i en pedagogisk inriktning. Att hitta språk som de kan kommunicera med andra bl.a. genom gehörsvägen men också genom skrift tror jag. De finns olika sätt att göra det på. Om du bara skriver kompskisser till dem, man kan komma ganska långt på det. Jag tror att det finns positiva delar med både och faktiskt. Men som sagt det beror på vad de vill.

Här tar hon upp vikten av att kunna kommunicera med varandra med ett gemensamt "yrkesspråk". En del av ett sådant språk skulle kunna vara noter menar hon. Man behöver den kunskapen både som musiker och musikpedagog tycker hon. Hon understryker att det är kanske ännu viktigare med notkunskap inför en musikpedagogisk profession. Hon säger faktiskt också att notkunskap egentligen endast är nödvändigt om man skall ha musiken som jobb. Det verkar inte som hon anser att det är nödvändigt för att musicera på "hobbybasis".

P4 tar upp vad som gagna elever som inte kommer ha musik som profession i framtiden. Det skall sägas att respondenternas uppfattning och våra erfarenheter är att en överväldigande majoritet av eleverna på det estetiska programmet för musik *inte* väljer musik som yrke.

"För dem som inte kommer jobba professionellt med musik ger det nog mest med gehörsinläring om man hamnar i en bandsituation handlar det sällan om noter utan istället sina riff till varandra på gehör"

Vad anser du att huvudfokus ligger generellt hos dina kollegor på skolan och varför tror du att det är så?

Jag tror det är ganska jämnt. Men i och med att vi har lite av en rock och pop profil gör det att vi alla utgår från gehöret lite mer. Så gott som alla lärarna är gehörsmusiker vilket jag tror gör att de tycker att det är lättare att föra sin undervisning därifrån.

P4 ger återigen exempel på hur lärarna utgår ifrån sin egna musikaliska bakgrund. I och med att lärarna är gehörsmusiker utgår de från just den metoden i sin undervisning. Man kan samtidigt se en strävan efter en jämnare fördelad undervisning.

P3 instämmer med sin kollega P4 och säger att de flesta av hans kollegor undervisar mest utifrån gehör. "Jag tror att det är på gehör men samtidigt får de ju noter analyser kompskisser och dylikt." Samtidigt så nämner han att de använder sig av noter i kombination med gehöret i form av analyser, kompskisser o.s.v.

Jag tror att vi jobbar rätt lika faktiskt. Jag tror att det är mycket gehörsbaserat, ungefär som jag sa innan med en blandning av notbundenhet liksom. Dels påverkar man varandra, vi utformar kurserna tillsammans liksom. Det är få kurser som jag är ensam om att ha. Alltså i gehörs och musikleära har vi alltid diskussioner om hur vi lägger upp det, betyg o.s.v. Kören har jag tillsammans med den andra sångläraren, sångundervisningen pratar jag ofta om med henne, betygsriterier och sådär. Vi måste ha samma, kräver vi att de skall kunna läsa avista? Eller gör vi inte det? Alltså vi påverkar varandra mycket eftersom vi är ju i samma arbetsrum, man ser varandras sätt att arbeta. Det är bra tycker jag. Det här beror nog också på vad man är för generation tror jag, för vi har haft kollegor som har jobbat här väldigt länge. Den personen utgick inte så mycket från gehör tror jag.

P2 nämner här att lärarna ha ett ganska enhetligt mål med sin undervisning. De utformar kurserna tillsammans. Vidare tar hon upp generationsfrågan, hon menar att den äldre generationen pedagoger av traditionen undervisar mer efter noter. Detta kan ha göra med utbildningssystemet för musikpedagoger. Afroamerikanska inriktningar är en ganska ny företeelse på musikhögskolorna i Sverige. Tidigare fanns det bara utbildning inom västerländsk klassik musik som är betydligt mer notbunden än afroamerikansk musik.

P1 gav ett väldigt utförligt svar på frågan, och här nedan följer ett utdrag ur intervjun.

P1: Jag tror att när det gäller ensemble, alltså att spela ihop så är det ganska mycket gehörsbaserat. Mycket för att det inte är så många som kan läsa noter direkt från pappret, och spela rakt av så att säga. Det blir väldigt mycket kompskisser och ackordföljder och så visar man komfigurer. Man kanske inte skriver ut varenda liten detalj på papper. Men när det gäller blås och stråk när man skriver ett arr då står ju deras stämmor ofta på papper, då blir ju det notbaserat. De är ju mer vana vid att läsa noter. Ja varför, Ja det

är av nog praktiska skäl

Ifall man tänker på andra ämnen tror jag att det är blandat. Alltså uppdraget är ju att de ska lära sig både och. Både notvägen och gehörsvägen

Jag tror att huvudfokus skulle bli mer åt det gehörsbaserade, för att de flesta eleverna är inte några avistakungar. Men som sagt de skall ju lära sig både och. När det gäller t.ex. kör då är det ju väldigt mycket noter. Fast de får ju höra sin stämman samtidigt som de läser den. De blir ju både noter och gehör då.

Vidare säger P1 angående om valet av metod beror på elevernas förutsättningar:

Ja alltså ifall man skall lära sig en låt på ensemblen då kanske det går snabbare ifall man visar och de lyssnar, även om det finns på ett papper, än om de ska sitta var och en och ta ut sin stämman efter noter, då tar det väldigt lång tid. Då tror jag praktiskt man gör det på det snabba sättet. Men när det gäller undervisning i piano t.ex. jag låter ibland eleverna sitta och verkligen spela i ett bpm (beats per minute) och verkligen få jobba med, om man nu har svårt att läsa noter direkt från pappret så får man sitta och träna på det.

Det verkar som att de flesta anser att deras kollegors metod är något mer gehörsbaserad än notbaserad, även om flera ger uttryck för att den är jämnt fördelad. P1 nämner uppdraget från styrdokumentet (vi antar att han syftar på LPF94) om att eleverna skall lära sig både gehör och noter. Han hänvisar också till att valet av metod beror på elevernas praktiska förutsättningar. P4 menar att eftersom de flesta av hans kollegor är gehörsmusiker så utgår de just från gehör. Detta kan man säga är att anpassa sitt val av metod efter *sina egna* förkunskaper. Huruvida detta är ett bra utgångssätt för val av metod kan man fråga sig. P2 menar att det också kan vara en generationsfråga. Den yngre är oftare utbildade i musik som traditionellt är gehörsbunden, medan den äldre lärarkåren kanske är mer bevandrad i noterad musik. Detta skulle kunna bero på universitetsutbildningar i afroamerikanskmusik är en relativt ny företeelse. Detta är också att välja metod efter *sina egna* förkunskaper är man en notbunden musiker och undervisar efter noter så är det *sina egna* förkunskaper man tar hänsyn till.

Tror du att någon metod främjar elevernas musikaliska utveckling mer än de andra och i sådant fall, varför?

På den här frågan gick ett par av pedagogerna tillbaka till svar som de gett innan. P2 nämner stilbildande medel igen.

Jag upprepar det jag sa förut. Om man skall hitta stilbildande medel så tror jag att det är väsentligt att lyssna. Det tror jag är nästan omöjligt att teoretiskt förklara. T.ex. nu ska vi sjunga country och då tar du och sjunger lite mer nasalt, jag tror att de måste lyssna. Samma sak gäller i ensemble tycker jag.

P3 säger: "Det är lite det här med den egna rösten igen, gehör är en så stor del av musiken". P3 nämnde som sagt tidigare att gehör har en väsentlig betydelse för utvecklingen av "den egna rösten" och indirekt utvecklingen av musikalisk kreativitet och musikalisk självständighet.

P1 och P4 är överens om att både gehör och noter främjar elevens musikaliska utveckling. P1 poängterar bland annat betydelsen av att spela efter noter:

"Jag är väldigt glad för att jag spelat mycket klassiskt piano och fått plöja mycket noter jag tror att man får mycket idéer till sitt eget musicerande genom att spela andras musik."

P4 uttrycker en liknande åsikt: "Är man bra på noter är det lätt att bara sitta och gå igenom massa låtar, vilket kan gå snabbare i vissa fall"

P4 poängterar dock att noterna är bara en väg till musiken och är inte i musiken i sig. P1 nämner att man lär sig mycket av att spela andras musik, och är därför för noter. Men noterna i sig är inte "andras musik" utan bara en *förmedling* av andras musik. När P4 nämner att det är bra att kunna noter för att man kan gå igenom massa musik snabbt så rör det sig om samma sak.

Vad finns de för möjligheter att kombinera de olika metoderna?

P2 säger:

"Jag jobbar rätt mycket med mina elever att de får sjunga de första två raderna t.ex. utan att de har hört dem. Att man faktiskt provar avista läsningen där, och jobbar på notläsningen, vad är det som händer hur står det i noten "okej det är en stor ters upp, hur låter det?" Sen kommer man ganska snabbt över till att de lyssnar sig till det. Men jag tror att det hela tiden handlar om kombinationen för ögat behöver en minnesbild tror jag. Det finns sådana människor som behöver både se och höra."

Här pratar P2, i egenskap av sånglärare, bland annat om behovet av att se och höra, och därigenom en lyssnande förståelse och en visuell förståelse. Hon nämner också noter som minnesbild. P1 nämnde tidigare i intervjun en visuell förståelse i form av rörelse på instrumentet. Men här pratar P2 om visuell förståelse genom noter. Man kan se det på två olika sätt. Dels helt enkelt att läsa noten och få en förståelse för musiken som står där. Vidare kan det betyda att eleven ser rörelser i musiken representerade på noterna utan att de behöver

ha en ingående förståelse för noter. Exempel på detta kan vara att se när en melodi går upp i tonhöjd eller ner, eller snabbare eller långsammare rytmik.

Både P3 och P4 anser att det finns stora möjligheter att kombinera gehör med noter, framförallt i ensemble situation. Detta menar de kan göras genom att man lär ut en del av en låt på gehör och en del via noter. P4 nämner att också att man kan låta eleverna "planka" själva och skiva ner musiken på noter.

P1 Ger exempel från körundervisningen.:

"T.ex. i kör, de har noterna framför sig och där står texten, och de måste titta och de ser hur noterna går upp och ner samtidigt som de hör stämman. Så att då blir det samtidigt titta på pappret och höra, lyssna."

Detta påminner lite om P2s yttrande om hörande och visuell förståelse.

Vad tror du att eleverna känner sig mest bekväma med och varför tror du att det är så?

P3 menar att det är betydligt vanligare att eleverna känner sig mest bekväma med gehörsinläring:

"Absolut gehörsspel och anledningen är att det är många som inte har haft kontakt med noter förrän de började här, men däremot att de har spelat i band och att det är väldigt sällan de använder sig av noter där."

Än en gång ser man exempel på att elevens förkunskaper och musikaliska bakgrund avgör vilken metod de helst använder.

P4 nämner att han tror att det ligger i tiden med gehörsinläring, delvis p.g.a. musiken som eleverna lyssnar på och spelar. Han menar också att det kan bero på att musikleärarna som examinerats nyligen oftare kommer från en Afroamerikansk musiktradition än tidigare. Här ser vi ytterligare ett exempel på val av metod kontra generationsskillnaden som P2 nämnde tidigare.

P1 säger:

Ja de som jag har är mest bekväma med det gehörsbaserade och det beror nog på att de är mer vana med det. Det sättet som man börjar lära sig musik på och de som man lär sig på de första åren det tror jag blir lite ens identitet sen som man säkert kan förändra sen men jag tror att, så det blir, ja det är ju några få som har noter som sin första som de har lärt sig musik. De handlar om hur man har börjat såklart.

P1 ger ännu ett tydligt exempel på att den musikaliska bakgrunden/elevernas förkunskaper/elevernas förutsättningar har väldigt stor betydelse för elevernas musicerande och vad de känner sig trygga med. Han instämmer med de andra att de flesta känner sig mer bekväma med gehörsinläring.

2.2 Eleverna

Musikalisk bakgrund

E1 är en kvinna på 18 år. Hon säger att hon är från en väldigt musikalisk familj och att hon har sjungit mycket i kyrkan under sin uppväxt. Hon säger vidare att hon började spela piano när hon var tre år då hennes syster lärde henne och det hon fortsatt med sen dess. Tillsammans med sin syster och bror har hon ofta spelat på tillställningar som bröllop och födelsedagsfester inom församlingen. Den enda musikundervisningen hon haft innan gymnasiet är ett halvår på musikskolan under mellanstadiet. Hon tog lektioner i Piano där men slutade efter ett halvår som sagt eftersom hon tyckte det var tråkigt. Hon började spela piano mest för att kompa sig själv och ser på sig själv som sångerska.

E2 är en kvinna på 18 år. E2 har spelat piano sen hon var liten. På högstadiet blev hon väldigt intresserad av punkrock musik och började då spela gitarr och sjunga i ett band. Hon har tagit lektioner både på kulturskolan och musikinriktat högstadieskola. Hon komponerar mycket själv

E3 Är en man på 20 år. Han är huvudsakligen självlärd gittarist och har spelat i ungefär fem år. Innan han gick på musikgymnasiet gick han ett förberedande år på individuella programmet för att läsa upp sina högstadiebetyg. På det gymnasieprogrammet läste han en "låtskriveri" och ensemblekurs, det är den enda musikundervisning han har haft innan det estetiska programmet.

E4 Är en man på 21 år. Han började spela elbas när han var 18 år. Han lärde sig själv hemma genom att läsa tabulatur. Han läste som E3 ett år på det individuella programmet innan han började på den estetiska linjen. Där fick han baslektioner en timme i veckan i ett halvår. Han säger också att han lärde sig "lite skalor och sånt" där och började även spela i band. Han nämner också att han har haft baslektioner vid några tillfällen utanför det estetiska programmet.

Vad är gehörsbaserad undervisning för dig?

E1 säger:

Gehörbaserad undervisning är för mig, inte massa "notinpluggning" skulle jag vilja säga. Det är det jag föredrar, att inte ha massa noter. Jag lär mig mycket hellre en låt på gehör än att sitta och plugga noter, typ. Det är så jag alltid har gjort. När jag sitter på mina pianolektioner, jag kan inte noter! Jag tycker inte det är roligt jag tycker inte det är intressant. Då laddar jag hellre ner låten på datorn och lyssnar på den och lär mig spela den på det sättet. För det går mycket lättare för mig. Men alla är olika.

E2 säger att "Gehörbaserad undervisning" inte säger henne så mycket men hon nämner att hon använder sig av gehör mycket.

E3 säger:

”Ja, det är väl när man tar ut saker typ plankar och all undervisning som där man inte använder noter”

E4:

”Jag ser det mer som att man inte har något nerskrivet, att läraren spelar upp något och som man sen försöker spela efter typ att man härmar.

I: Är det mer ett visuellt härmande eller försöker man lyssna sig till det läraren spelar?

E4: Det är nog både och, jag försöker att lyssna men ibland måste jag titta på fingersättning. Men de e ju bara om läraren spelar bas eller gitarr. Spelar han piano hjälper det inte mig. Jag tror också att gehöret hjälper en att spela friare över en ackord analys.

Här tar E4 upp svårigheter med att bara hålla sig till gehöret i gehörsinlärningsituationer. Till viss del blir det en visuell inlärnin g när man ser på hur läraren gör. Han tar också svårigheterna med det när läraren spelar ett annat instrument, som kan vara i vanligt i t.ex. en ensemblesituation

Vilken inlärningsmetod känner du mest bekväm med? Via noter, via gehör eller spelar det ingen roll? Motivera!

E1:

”Det beror väldigt mycket på om det är sång eller piano. Ifall jag har en pianoläxa på noter t.ex. då tittar jag på noterna och spelar fras för fras tills jag kan det i huvudet. Jag tittar ytterst lite i noterna utan jag lär mig det i huvudet.”

E1 använder sig av noter för lära sig musiken i huvudet. På detta sätter memorerar hon musiken snarare än att lära sig på noter eller gehör säger hon själv.

E2 hänvisar till sin musikaliska bakgrund gällande vilken undervisningsmetod hon känner sig mest bekväm med.

E2:Gehör

I:Varför då?

E2: För jag har alltid varit sådan, under hela min tid. Allting är liksom självlärt, jag gick på kulturskolan och då har man typ en kvart i veckan.

I: Varför tror du att det är så att du bara lär dig på gehör?

E2: Jag vet inte, det kanske har vart enklare för mig.

I: Varför är det enklare?

E2: Därför jag aldrig har varit, innan gymnasiet hade jag aldrig haft, nu ska vi kolla på ett notpapper och...hela högstadiet har nästan bara varit på gehör. På notpapperet läser man bara texten.

E3 säger: ”Gehör absolut, helt enkelt för att jag aldrig direkt har hållit på med noter.” Här ser vi också en tydlig anknytning till den musikaliska bakgrunden. Är man van vid en sak är det ofta den man fokuserar på.

E4:

”De spelar ingen roll även om jag är helt värdelös på noter. Det bra med noter är att det står exakt vad som ska spelas men då måste man kunna rytmiken såklart. Men om man har ensemble t.ex. kanske jag blir lite mer stressad av att ha noter om de andra i gruppen är bra på att läsa, då föredrar jag att få det på gehör. Jag tycker det är lättare att plocka rytmer på gehör.”

Eleven säger alltså att det inte spelar någon roll om det är noter eller gehör, men uttrycker att han är väldigt svag i notläsningen och behöver jobba mer med det för att slippa osäkerheten i situationer där man musicerar efter noter.

Vad tror du att det kan vara för fördelar och nackdelar med de olika metoderna?

På den här frågan tyckte eleverna i princip samma. De lyfter fram vikten av att kunna noter. Men, de skiljer ofta på noter och musikalitet. E3 säger: ”Gehöret är viktigt för att kunna spela tillsammans tycker jag. Det kvittar hur bra man är på noter om man inte lyssnar på varandra när man spelar om man tänker en ensemble”. E3 poängterar att gehöret är mycket viktigt för samspelet.

Vidare säger E2:

Det är jättebra att kunna noter om man ska spela med andra t.ex. Alltså, det här är jättekonstigt men jag tycker, alltså det är viktigt, men jag tror inte man kan bli bättre musikaliskt av noter. Man måste ha mycket känsla. Det är klart om man vill sjunga och spela med andra som har noter så är det ju bra att kunna det.

Här skiljer E2 på noter och musikalitet. Hon ser på noter som ett verktyg för att kunna musicera med andra som också använder noter, men antyder att noter inte är nödvändiga för att musicera. E1 ger liknande svar om att man övar sin ”talang” eller ”musikalitet” via gehörsinläring.

Hur tror du att respektive inlärningsmetod gagnar ditt framtida musicerande?

E3 tycker att det beror på i vilka sammanhang man skal musicera på efter man har gått gymnasiet, ifall man skall studera vidare eller inte. Han menar att det krävs notkunskap för att kunna studera vidare. E2 nämner också att det är viktigt med noter för vidare studier, men skiljer samtidigt på noter och musikalitet: ”Alltså det är jätteviktigt, jag vill söka vidare och jag tror att det är jätteviktigt att ha utvecklat sin musikalitet och det är bra att kunna noter också säkert. Men det känns som noter är mer skriv ner på papper”. Denna åsikt som E2 uttrycker delas av flera andra respondenter. Det är intressant att se hur de gör distinktionen att noter och musikalitet, i vissa fall, inte handlar om samma sak. De verkar tro att notkunskap är någonting som kommer att krävas av dem i en eventuell framtida utbildningssituation. Men de verkar inte tycka att notkunskap är nödvändigt för att kunna musicera eller utveckla sin ”musikalitet” och ”talang”.

Tycker du att lärarna använder sig speciellt mycket av en metod på din skola, och i sådant fall, vilken?

De flesta tycker att det är lite både och men samtliga nämner att noter förekommer i så gott som alla moment av undervisningen. E4 nämner att det är alldeles för lite gehör på gehör och musiklära lektionerna. ”Det är nästan bara intervallträning” E2 säger att det är övervägande noter på hennes skola: ”Alltså det blir mycket att vi bara läser från pappret i både ensemble och ensembleledning. Jag vet faktiskt inte riktigt. Jag tycker det är för lite improvisation och eget tänkande. Eller man utvecklas mest på det notiska eller vad man ska säga”.

Här kan man få en känsla av att ensemblelektioner har en klar form som är satt av lärarna och lämnar för lite rum för elevernas egna idéer. Detta uttrycker E2 som negativt.

Vilken metod tycker du att du lär dig mest av?

Samtliga respondenter svarar att de lär sig mest och snabbast genom gehoarsinläring. E1 säger:

”Alltså när jag får noter, då lär jag mig just för att jag inte är så haj på noter. Men det går fortare för mig genom att öva in det på gehör. Så det beror på hur mycket man vill utveckla eller hur fort man vill lära sig låten.”

Det här citatet kan man tolka som att eleven lär sig läsa noter istället för noternas innehåll, låten. Om syftet med lektionen är att lära sig låten, lär hon sig förmodligen låten bättre och snabbare på gehör. Men om vi ser till lärande i processen kan det vara bra via noter just för att lära sig mer noter. Det är viktigt att ha ett tydligt syfte med uppgiften man presenterar för eleverna. Just i det här fallet gällde det en situation där själva målet var att lära sig låten. Eftersom E1 menar att hon lär sig bättre på gehör än på noter kanske man borde valt det tidigare alternativet.

E4 nämner att ifall han lär en låt via gehör så fastnar den snabbare och bättre. ”Jag har också lättare att förstå hur de har tänkt om jag plankar det själv” säger E4. Han menar alltså att man skaffar en djupare förståelse av musiken om man lär sig via gehör.

Vad finns det för möjligheter att kombinera notinläring med gehoarsinläring på ett bra sätt?

E4 säger:

”I ensemble kan vissa få lite mer noter för att stärka notläsningen, medan de som har sämre Gehör kan få lite längre plankningsuppgifter. Att lärarna går lite mer på vad eleverna kan sen innan.

Här ser att E4 tycker att lärarna skall anpassa sin undervisning mer efter elevernas förkunskaper.

E3 säger: ”Lärarna vill nog att man skall lära sig på båda sätten, de vill också att när man har uppspel att man skall spela utan noter så man kan koncentrera sig på de andra.”

E1 nämner inläring via gehör och noter samtidigt som ett sätt att komma ihåg vad man har lärt sig.

”Jag härmar min sånglärare samtidigt som jag tittar på noterna och sen några dagar senare när man skall öva på låten har man ett hum om hur den går och kan ta ut den via noterna.”

Det är alltså ingen av respondenterna som nämner kombinationen notinlärning och gehörsinlärning utan snarare gehörsinlärning med noter som komihåglapp eller komplement till gehörsinlärningen på det sättet att man kanske får en helhetsbild av en låtform via noter samtidigt som man lär sig själva låtinnehållet via gehör. P1 nämner t.ex. att han vid några tillfällen gett eleverna ett papper där det står i vilken ordning de olika delarna kommer t.ex. vers, vers refräng eller AABA. Detta säger han att han presenterar på papper samtidigt som han lär ut de olika delarnas innehåll på gehör.

2.3 Diskussion

I den här delen av vår uppsats kommer vi att jämföra svaren vi fått från pedagogerna och eleverna. Vi kommer också att föra en diskussion utifrån vårt syfte och erfarenheter kring likheter och skillnader mellan dessa.

Syftet med undersökningen var att undersöka förekomsten, uppfattningen och det eventuella behovet av mer gehörsbaserad undervisning på det estetiska programmet för musik vid gymnasiet.

Den första frågan vi ställde handlade om hur man definierar begreppet gehörsbaserad undervisning, alltså vad deras uppfattning är av det. Här såg vi en skillnad mellan eleverna och pedagogerna. Pedagogerna beskrev gehörsbaserad undervisning som någonting som delvis var gehör men också anknytet till det visuella i form av noter och förebildning på instrument. I ensemble t.ex. nämnde de att de använde sig av så kallade minnesanteckningar i form av förenklade noter. När vi tänker på en minnesanteckning i form av noter så är det något som eleven får *efter* inlärningsprocessen, men flera av pedagogerna nämnde att eleverna fick noter som "stöd" redan från början. Det kunde röra sig om kompskisser och former eller ackordanalys. De använde sig också av visuell härkning i inlärningsfasen, vilket är när läraren visar ett grepp på t.ex. en bas och eleven *ser* och härmar. Detta skedde alltså också i själva inlärningsfasen. Pedagogerna definierade först begreppet som "att man lär sig via gehör" sen beskrev de hur det funkar i praktiken och frångick då sin egen definition. Som vi nämnt tidigare är vår definition av gehörsbaserad undervisning precis vad det låter som, undervisning som sker via gehör, enbart. Vi anser inte att pedagogerna lägger tillräckligt stort fokus på gehör i sin gehörsbaserade undervisning när de använder sig av andra medel på det sättet de har nämnt. Minnesanteckningar i form av förenklade noter kan absolut förekomma men *efter* inlärningsprocessen. Detta är för att man inte skall memorera, instudera, lära sig, via visuella medel utan via gehöret, utan bara för att komma ihåg musiken efter man har lärt sig den. Detta kan också göras genom att eleverna får en inspelning av materialet som de skall tillägna sig. Vi menar att det inte finns något behov av noter när man utgår från gehörsbaserad undervisning. Pedagogernas definition av metoden gör att vi får hyfsat klara svar på frågorna vi ställt oss om förekomsten av gehörsbaserad undervisning och även det eventuella behovet av mer. Ifall man går efter pedagogernas definition så är inte gehörsbaserad undervisning speciellt förkommande och man kan tycka att just därför finns det ett behov av mer. De anser att de bedriver gehörsbaserad undervisning med det gör inte vi. När eleverna lär sig via gehör sätts också deras eget lärande i fokus. Gehörsinstudering kan ske i grupp men också individuellt. Flera elever pratade om att planka och att de lär sig bra på det sättet. Detta påminner mycket om den kognitiva lärandeteorin. "Piaget menade att vi lär genom att handla, genom att vi självständigt försöker att lösa problem och på så sätt ta kontroll över världen." (Korp 2003 s.64)

Som vi nämnt tidigare anser vi att det viktigaste med gehörsbaserad undervisning är processen. Man instuderar något på gehör och utvecklar sitt gehör på det sättet. Ifall själva processen blir inriktat på något annat t.ex. visuell instudering så faller syftet bort. En viktig del av processen är att hjälpa eleverna att öka sin förmåga att instudera via gehör självständigt, alltså att lära dem om sitt eget lärande. Detta är också ett av huvudbudskapen med den kognitiva lärandeteorin och kallas för metakognition.

Pedagogerna anser själva att de har en jämn fördelning i undervisningen mellan noter och gehör. P2 nämner att hennes undervisning är jämnt fördelad och ofta kombinerad. Hon säger vidare att: "Det är väldigt sällan elever kan få en not och lära sig den utantill utan att jag förebildar någonting, bara vissa i trean. De får ofta lära sig hörselmässigt först." Här kan man fråga sig vad syftet är med att ge de noter överhuvudtaget. Om hon verkligen ville att de skulle lära sig noter så borde hon ge eleverna noter med syftet att de skulle bli bättre på noter. Hon skulle också kunna välja att fokusera på gehöret enbart. Här hamnar vi i ett sorts mellanläge från båda hållen. Vilken riktning hon än väljer på sin undervisning så faller lärandet i processen bort. E1 säger: "Alltså när jag får noter, då lär jag mig just för att jag inte är så haj på noter." Detta är ett tydligt exempel på att hon ser noterna som en uppgift i sig och inte bara låten. Man kan säga att hon anser att hon lär sig av processen i uppgiften också

Eleverna hade däremot en definition av gehörsbaserad undervisning som stämde bättre överens med vår. E3 säger såhär: "Ja, det är väl när man tar ut saker typ plankar och all undervisning som där man inte använder noter". Han säger alltså att man *inte* använder sig av noter. Vidare säger E1: "Gehörsbaserad undervisning är för mig, inte massa "notinpluggning" skulle jag vilja säga." De andra eleverna har liknande åsikter. Det rör sig om undervisning *utan* noter. På frågan om vilken metod pedagogerna använder sig av mest är alla eleverna överens om att noter finns med i så gott som alla undervisningsmoment. De flesta pedagogerna gav exempel på att de använder sig av gehörsbaserad undervisning i ensemble just. Det verkar dock som att eleverna inte delar deras åsikter. E2 säger till och med: "Alltså det blir mycket att vi bara läser från pappret i både ensemble och ensembleledning."

Vi ser alltså här en skillnad i uppfattningen av undervisningen mellan eleverna och pedagogerna. Vid flertal tillfällen under intervjuerna gav majoriteten av pedagogerna uttryck för att det viktigaste med undervisningen var att verksamheten "flöt på". P1 säger:

Ja alltså ifall man skall lära sig en låt på ensemblen då kanske det går snabbare ifall man visar och de lyssnar, även om det finns på ett papper, än om de ska sitta var och en och ta ut sin stämman efter noter, då tar det väldigt lång tid.

Här poängterar P1 att man väljer det snabbaste sättet att undervisa och inte nödvändigtvis det sättet som eleverna lär sig mest på. Än en gång ser vi att fokus ligger på målet och inte processen. När vi gjorde intervjustudien kände vi att pedagogernas huvudfokus låg på att få lektionerna att gå smidigt. Man skulle från punkt A till punkt B på det snabbaste och effektivaste sättet. Det verkade som att man valde metod utifrån vad som var smidigast snarare än att välja efter vad som skulle ge mest. Detta var antagligen inte medvetet utan en följd av det stora kravet som finns på pedagogerna från skolan och eleverna. Med små resurser skall de bedriva en omfattande verksamhet där det finns många viljor.

Flera av pedagogerna och eleverna pratar om "den egna rösten". P3 säger: "Spelar man efter gehör tror jag att det gagnar det den egna rösten, att man faktiskt kan spela det man hör." Men på vilket sätt gagnar det den egna rösten? Antingen så menar P3 att gehör helt enkelt stärker det egna uttrycket eller att det gagnar den egna rösten genom att man kan plocka ut det man hör inom sig, eller kanske båda. Man kan nog vara rätt så säker på att det blir lättare att plocka ut det man hör inne i sig genom att ha ett bra gehör. Precis som det blir lättare att ta ut vad andra spelar, allt eftersom man utvecklar sitt gehör, blir det lättare att ta ut det man själv "spelar" inom sig. Angående det andra påståendet kan man inte vara säker. Flera av våra pedagoger som vi har haft under vår egen utbildning anser att man bör skilja på begreppen gehör och musikalitet. Gehör är rätt så konkret även om man inte kan ta på det. Det är en färdighet som vissa har mer naturligt men som går att öva upp. Man kan jämföra det med att bli bättre på att läsa noter. Desto mer man gör det desto bättre blir man. Det går att spekulera i

om gehör är utvecklande för den egna rösten i sig, man kan till och med kanske tycka att det är det, men det är svårt att bevisa. E2 pratar om att gehör är utvecklande för musikaliteten som svar på frågan om vilken metod som gagnar det framtida musicerandet mest:

Alltså det är jätte viktigt, jag vill söka vidare och jag tror att det är jätte viktigt att ha utvecklat sin musikalitet och det är bra att kunna noter också säkert. Men det känns som noter är mer skriv ner på papper.

E2 verkar anse att gehör utvecklar musikaliteten, medan noter är mer någonting som krävs för vidare studier i musik.

På frågan "Vilken metod känner du dig mest bekväm med?" svarade samtliga elever gehör. På den liknande frågan "Vilken metod tror du att eleverna känner sig mest bekväma med" som pedagogerna fick svarade de på samma sätt, att eleverna känner sig mest bekväma med gehörsinläring. De flesta av pedagogerna ansåg att det berodde på elevernas bakgrund och eleverna sa att det var just så. P1 säger:

Ja de som jag har är mest bekväma med det gehörsbaserade och det beror nog på att de är mer vana med det. Det sättet som man börjar lära sig musik på och de som man lär sig på de första åren det tror jag blir lite ens identitet sen som man säkert kan förändra sen men jag tror att, så det blir, ja det är ju några få som har noter som sin första som de har lärt sig musik. De handlar om hur man har börjat såklart.

Varför är det då så att de flesta eleverna har en gehörsbakgrund? P2 talar om generationsskillnad som en avgörande faktor i val av undervisningsmetod. Hon ger exempel på en före detta äldre kollega som mest utgick ifrån noter i sin undervisning. Vi skrev tidigare om att utbildningar inom afroamerikansk musik är en relativt ny företeelse i Sverige. Detta i sin tur kan bero på att afroamerikansk i sig är en ganska ung genre om man jämför med den klassiska musiken. Ungdomar utsätts för mycket populär musik i dagens samhälle via TV Radio och andra medier. En stor del av populärmusiken är afroamerikanskt betonad, såsom Rock, RnB, Soul, Hip-Hop o.s.v. Eftersom den afroamerikanska musikgenren är till stor del gehörsbaserad är det inte underligt att eleverna tycker att det är mer naturligt att tillägna sig musik via gehör. Enligt den sociokulturella lärandeteorin är det så att barns/människors/elevs utveckling hör samman med den miljö de växer upp i (Claesson 2002). Ifall man växt upp under 90-talet och 2000-talet är det mest troligt att man är van vid afroamerikansk musik. Ifall man tillägnat sig afroamerikansk musik via gehör så kan det tyckas svårt och konstigt att göra det via noter.

En åsikt som pedagogerna hade var att noter är bra för att kunna tillägna sig andras musik lätt. Det är en klar fördel med noter att det är lätt att tillägna sig musik som kanske inte hade kommit i kontakt med annars. Det krävs ofta inte lika stor ansträngning att tillägna sig musik på det sättet förutsatt att man är bra på noter. Frågan är om processen blir lika givande när man lär sig ett stycke via noter som när man lär sig det på gehör. Vi skrev tidigare att E3 tyckte han har lättare att förstå musik när han plankar det själv. Man kan spekulera i ifall man skaffar sig en djupare förståelse för musiken genom att tillägna sig den på gehör. Enligt eleverna i intervjustudien är det så att det är lättare att förstå musik via gehör än på noter. P2 pratar även det viktiga med stilbildande medel som noter inte kan uttrycka. Små detaljer som är speciella för olika genre som inte går att skriva ner, olika typer av röstideal och soundideal som t.ex. gitarrljud och dylikt. Detta menar P2 att man missar om man tillägnar sig musik enbart genom noter. Vi håller med om att noter är väldigt bra på det sättet att man lätt får tillgång till musik, men tycker inte att det är det bästa sättet att tillägna sig musiken om man vill få en djupare förståelse för den. Vi vill också förtydliga att detta gäller först och främst afroamerikansk musik och inte västerländsk klassisk musik. Afrogenren är av traditionen gehörsbaserad som sagt och man kan tycka att den blir tagen ur sin kontext när den skrivs och

lärs ut via noter. Den västerländska klassiska genren har en djupgående tradition i noter. Den har alltid varit nerskriven och är lättare att tillägna sig på noter anser vi.

Som vi nämnde tidigare är det också en förutsättning att man är bra på noter för att kunna tillägna sig musik på det sättet. För många är det en stor stressfaktor att få ett notblad satt framför sig. Detsamma gäller också gehörsinläring. Är man en notbunden musiker kan det vara svårt att lära sig på gehör just för att man blir stressad av det. Detta är naturligtvis någonting som beror på ovana. Detsamma gäller med inläring på noter för gehörsbaserade musiker. Man kan dra en stark parallell till det vi nämnde tidigare med musikalisk bakgrund och förkunskaper. Många som inte har sysslat speciellt mycket med gehör innan ser på det som någonting mystiskt och abstrakt. Som vi nämnde tidigare är faktiskt gehör en färdighet som går att öva upp. Av vår erfarenhet är det också ett problem att gehör är så tätt förknippat med musikalitet. Man kan bli osäker på sin egen musikalitet om man inte anser sig själv ha så bra gehör.

Frågan om vad som gagnar elevernas framtida musicerande gav bland pedagogerna ett enhetligt svar: Det beror på i vilket sammanhang eleverna skall musicera i framtiden. Om de skall spela på hobbynivå eller arbeta med musik eller studera musik vidare. Eleverna gav också ett enhetligt svar av liknande karaktär. De ansåg att notkunskap är någonting som krävs för vidare studier. De nämnde dock ingenting om att det skulle behövas i en eventuell framtida yrkesroll. Det verkar som eleverna inte tycker att noter är någonting som krävs för att de skall kunna utveckla sitt musicerande. Pedagogerna är som sagt mer inne på att noter kan vara nödvändigt beroende på i vilken kontext man skall musicera. Den här skillnaden i åsikt kan bero på olika saker. Man skulle kunna tänka sig att det beror på att man relaterar till olika saker. Elevernas nästa steg i en eventuell "musikkarriär" skulle vara utbildning medan pedagogerna ser mer på det aktiva yrkeslivet inom musik, antingen som musiker eller musiklärare. Ett annat sätt att se på det är att eleverna helt enkelt inte tycker att det är nödvändigt att använda sig av noter i musicerandet utan att det bara är någonting som krävs av dem rent allmänbildningsmässigt. Pedagogerna i sin tur skulle då kanske tycka att noter är någonting som krävs för att musicera i vissa sammanhang.

På frågan "Var anser du att huvudfokus ligger generellt hos dina kollegor och varför tror du att det är så?" Svarade pedagogerna att de tycker att det är ganska jämnt fördelat, men med något större fokus på gehörsdelen. Anledningen till att de ansåg att det vägde över mot gehörsbaserat berodde på att de ansåg sig själva vara gehörmusiker. Eleverna å andra sidan tyckte att det var mest notinläring. Enligt vår uppfattning har eleverna delvis rätt. När pedagogerna beskriver sin undervisning som skall vara gehörsinriktad förekommer det en hel del noter också. P1 säger:

Jag tror att när det gäller ensemble, att spela ihop så är det ganska mycket gehörsbaserat. Mycket för att det inte är så många som kan läsa noter direkt. Från pappret, och att spela rakt av så att säga. Det blir väldigt mycket kompskisser och ackordföljder och så visar man kompfigurer.

De kompskisser, ackordföljder och kompfigurer han nämner är alla nerskrivna. Det betyder att det är en typ av noter. Vi drar parallellen till det vi skrev tidigare, att om man skall använda sig av noter och nerskriven musik i gehörsbaserad undervisning så är det endast *efter* inlärningsprocessen och då som någon slags minnesanteckningar. Även när pedagogerna nämner undervisning i gehör och musiklära så pratas det mycket om noter och genomgång på tavlan. När man pratar om ackordlyssning och andra typer av diktat nämns det alltid att det skall skrivas ner. För eleverna blir det antagligen då en del av övningen fokuserad på noter, detta är antagligen inte pedagogens tanke från början. Men man vet inte hur man skall redovisa annars. P1 nämner dock en önskan om att delvis genomföra gehörslektioner muntligt: "Man skulle kunna göra det mer som att man sitter och har det mer som en ensembleform, det har jag tänkt, ja man sitter och har instrument och så lär man ut musik på

gehör. Det här stämmer överens med vår definition av gehörsbaserad undervisning. Men den här idén tycker vi att man kan applicera på ensemble eller rättare sagt det är så vi ser för oss ensemble ur ett gehörsperspektiv. Här kan man också dra en parallell till den sociokulturella lärandeteorin. Lärande sker i en situation tillsammans med andra människor, man lär sig av varandra när man deltar i ett socialt sammanhang. Helt enkelt som de flesta band fungerar, man lär varandra saker på gehör i bandsammanhang och situerat lärande uppstår.

Det finns dock en risk med P1s förslag som vi nämnt tidigare. Det är lätt hänt att en del av inläringen blir visuellt baserad eftersom eleverna ser på instrumentet när läraren spelar. Ett sätt att undvika är att presentera musiken på ett instrument som inte ingår i elevernas ensemble. E4 säger angående om han lär sig visuellt eller hörselmässigt när läraren spelar: ”Det är nog både och, jag försöker att lyssna men ibland måste jag titta på fingersättning. Men de e ju bara om läraren spelar bas eller gitarr. Spelar han piano hjälper det inte mig.”

3. Slutsats/Summering

Vi ville undersöka förekomsten, uppfattningen och det eventuella behovet av mer gehörsbaserad undervisning i vår undersökning. När det gällde förekomsten av gehörsbaserad undervisning kom vi fram till att pedagogerna ansåg sig undervisa rätt så mycket utefter gehör medan eleverna inte höll med. Vi poängterade i vår diskussions del att pedagogerna ofta ansåg sig undervisa efter gehör medan eleverna ansåg att undervisningen ofta var notbunden. Man kan säga generellt att de respondenter som var pedagoger ansåg att gehörsbaserad undervisning var vanligt förekommande och att det egentligen inte fanns ett större behov av det. Eleverna ansåg dock att gehörsbaserad undervisning var mindre förekommande än lärarna. Det verkade delvis som att den undervisning som pedagogerna ansåg var gehörsbaserad sågs på som någonting annat av eleverna. Vi poängterade också i diskussionsdelen att man kan ifrågasätta ifall det pedagogerna ansåg vara gehörsbaserad undervisning verkligen var det. Vissa pedagoger nämnde gehörsbaserad undervisning med hjälp av noter. Elevernas uppfattning om att undervisningen till stor del var notbunden kan stärka det påståendet att undervisningen faktiskt inte var så gehörsbaserad som pedagogerna ansåg.

Vidare vad det gällde uppfattningen av gehörsbaserad undervisning så verkar pedagogerna anse att notkunskaper och gehörskunskaper väger lika tungt i undervisningen. De talar om ”uppdraget” och vad som krävs för att godkänna eleverna. De talar dock om att det finns saker som man inte kan lära sig genom noter så som stilbildande medel. Det poängterades också att man har nytta av de olika kunskaperna i olika genrer, i vilken kontext man skal musicera i. Det nämns att gehör har stor betydelse i den afroamerikanska genren.

Eleverna talade om att man utvecklar sin musikalitet mer genom gehörsinläring. De flesta verkade tycka att noter är någonting som behövs som en allmänbildande kunskap medan gehör är någonting som är essentiellt för musicerandet.

En del av syftet med undersökningen var att till viss del undersöka vad som främjar elevernas musikaliska lärande mest, notinläring eller gehörsinläring. Detta går naturligtvis inte att fastställa bara genom den här undersökningen, men vad vi kan fastställa är att eleverna *anser* att de lär sig mest av gehörsbaserad undervisning. Vidare så kan vi också fastställa att det man känner sig mest bekväm med beror på ens musikaliska bakgrund. Har man lärt sig via gehör tidigare känns det mest bekvämt vice versa. Nu slumpade det sig så att samtliga elevrespondenter ansåg sig själva vara gehörsmusiker, men flera av dem gav exempel på bekanta som föredrog att lära sig via noter.

Som vi skrivit tidigare är vi av den tron att en ökad mängd gehörsbaserad undervisning skulle vara bra för alla musikelever. Vi tror att gehör är någonting som är tätt förbundet med musikalitet och en ökad dos träning i det, som i sin tur leder till att gehöret utvecklas, skulle kunna leda till en radikal ökning i både musikalitet och musikaliskt självförtroende. Vi valde att undersöka förekomsten, uppfattningen och det eventuella behovet av mer gehörsbaserad undervisning för att, som man säkert förstår, finna att gehörsbaserad undervisning är bra och att man vill ha mer av det. Det var vår uppfattning innan undersökningen att många pedagoger väljer bort att undervisa på gehör för att de inte har så stor erfarenhet av det, det är

tidkrävande och det krävs mycket kunskap av de själva för att kunna genomföra undervisningen. Vi fick som väntat inget att solklart svar att det stämde. Men vi tycker oss ändå kunna hävda att det lutar lite åt det hållet när flera av pedagogerna anser sig undervisa mycket efter gehör medan eleverna inte anser det.

Ett förslag till vidare forskning skulle kunna vara att undersöka om en sådan brist på kunskap hos musikpedagoger faktiskt existerar och vad det beror på. En annan intressant sak att undersöka är om gehörsbaserad undervisning stärker elevernas musikaliska självförtroende. Detta ämnet är när besläktat med det som vi har valt att undersöka och vi funderade på att inkludera det i vår undersökning men valde bort det för att inte den skulle bli alltför omfattande.

4. Referenslista

Böcker:

Björkvold Jon-Roar (1989) *Det musiske menneske*, Freidig Forlag Oslo

Claesson Silwa (2002) *Spår av teorier i praktiken*. Studentlitteratur Lund

Green Lucy (2001) *How Popular Musicians Learn*, Ashgate Publishing Limited Hants

Korp Helena (2003) *Kunskapsbedömning-hur vad och varför?* Myndigheten för skolutveckling.

Kvale Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur

Sundin Bertil (1988) *Musiken I Människan*, Bertil Sundin och Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm

Uppsatser:

Dovrindrer Carl (2007) *Den självklara musikläran* Examensarbete vid Lunds Universitet

Lydén Fredrik, Grim Tobias. (2007) *Elgitarrundervisnings Dilemman*. Examensarbete vid Göteborgs Universitet.

Hemsidor/Styrdokument:

www.skolverket.se

LPF 94

Kursplanen för gymnasiet

5. Bilagor

5.1 Intervjufrågor till elever på det estetiska programmet med inriktning musik

Vi utgår från den afroamerikanska genren, och undervisning i ämnen relaterade till den. Vi ställer inga frågor angående den klassiska genren. (till Maria: Detta motiverar vi i text senare i uppsatsen)

1. Kan du ge en kort beskrivning av din musikaliska bakgrund? T.ex. Har du haft lektioner i musik utanför skolan innan? Spelar du/har du spelat hemma och i så fall vad och i vilka sammanhang?
2. Vad är gehörsbaserad undervisning för dig?
3. Vilken inlärningsmetod känner du mest bekväm med? Via noter, via gehör eller spelar det ingen roll? Motivera!
4. Vad tror du att det kan vara för fördelar och nackdelar med de olika metoderna?
5. Hur tror du att respektive inlärningsmetod gagnar ditt framtida musicerande.?
6. Tycker du att lärarna använder sig speciellt mycket av en metod på din skola, och i sådant fall, vilken?
7. Vilken metod tycker du att du lär dig mest av?
8. Vad finns de för möjligheter att kombinera notinläring men gehörsinläring på ett bra sätt?

5.2 Intervjufrågor till lärare på det estetiska programmet med inriktning musik

Vi utgår från den afroamerikanska genren, och undervisning i ämnen relaterade till den. Vi ställer inga frågor angående den klassiska genren. (till Maria: Detta motiverar vi i text senare i uppsatsen)

1. Kan du ge en kort beskrivning av din musikbakgrund och din pedagogiska verksamhet?
2. Vad är gehörsbaserad undervisning enligt dig?
3. Fokuserar du din undervisning på inläring genom gehör, noter eller är den jämt fördelad? Motivera varför.
4. Vad anser du är nackdelar och fördelar med respektive metod?
5. Hur tror du att respektive inlärningsmetod gagnar elevernas framtida musicerande.
6. Vad anser du att huvudfokus ligger generellt hos dina kollegor på skolan?
- 6b. Varför tror du att det är så?
7. Tror du att någon metod främjar elevernas musikaliska utveckling mer än de andra och i sådant fall, varför?
8. Vad finns de för möjligheter att kombinera de olika metoderna?
9. Vad tror du att eleverna känner sig mest bekväma med?
- 9b. Varför tror du att det är så?